

העותרת: האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י ב"כ עו"ד רעות שאער ואח'
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

- נ ג ד -

המשיב: ראש המנהל האזרחי

ע"י ב"כ ממחלקת הבג"צים
פרקליטות המדינה, ירושלים

תגובה להודעה המעדכנת מטעם המשיב

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 7.12.2025, מתכבדים העותרים להגיש את תגובתם להודעה המעדכנת מטעם המשיב מיום 2.12.2025. בתמצית: בית המשפט הנכבד יתבקש ליתן צו על תנאי, כאמור באחרית תגובה זו.

1. העתירה שבכותרת הוגשה לפני כשנתיים וחצי, ביום 10.5.2023, ועניינה במחדלו של המשיב לקבוע הסדרים מתאימים להשבת כספי ערובה שהופקדו על ידי פלסטינים (להלן: **מפקידים**), על פי החלטת בית המשפט או המשטרה, לאחר פקיעת התנאים להחזקת הכספים בקופתו: אם המפקיד זוכה מאשמה; אם לא הוגש כתב אישום וחלפו שנתיים; אם המפקיד עמד בתנאי הערובה; או אם ניתנה החלטת אחרת של בית המשפט בעניין השבת הערובה. להגשת העתירה קדמה התכתבות שנמשכה כשנה תמימה וכן פגישות עם גורמי המשיב, שהיו מודעים היטב לכשל האמור.

2. הסעדים שהתבקשו בעתירה היו כדלקמן:

- (א) השבת הכספים המוחזקים שלא כדין על ידי המשיב לבעליהם, **בתוספת הצמדה וריבית**;
- (ב) גיבוש ופרסום של נוהל, בערבית ובעברית, בעניין השבה **יזומה** של כספי הערובה עם פקיעת העילה להחזקתם בידי המשיב;
- (ג) מסירת הודעה בערבית ובעברית לפלסטינים, המפקידים דמי ערובה במעמד ההפקדה, ובה הנחיות ברורות ופרטי קשר לצורך קבלת החזר ההפקדה בהתקיים התנאים לכך;
- (ד) הקמת קרן לניהול הכספים שלא יעלה בידי המשיב להחזיר לבעליהם, אשר תיועד לרווחת האוכלוסייה הפלסטינית בשטחי הגדה המערבית, ותנוהל על פי כללים פומביים.

3. בעתירה הוסבר, כי המשיב אינו פועל כדי לתעד הפקדת כספים באופן שניתן יהיה לשייכם למפקיד, אינו עוקב אחר לוחות הזמנים להשבה, ואינו פועל ואינו מכונן מנגנון שיאפשר השבה יעילה של הכספים, תוך העברת מידע בין הרשויות המעורבות בכך. במקום זאת, המשיב מטיל

את מלוא האחריות להשבה על המפקיד. על המפקיד לפנות למשיב (בעברית) בהליך עתיר סחבת: עליו להשיג ולשלוח לקמ"ט אוצר במשיב החלטות בכתב בדבר השבת הערובה, שלרוב כלל אינן מונפקות מיוזמת בתי המשפט הצבאיים והמשטרה. גם אם קיימת החלטה כזו בתיק המשטרה או בתיק בית המשפט – למפקידים אשר אינם מיוצגים אין כל גישה אליה או דרך להשיג אותה, משום שהגישה לתחנות המשטרה הממוקמות בתוך התנחלויות מוגבלת, ואילו הגישה לבתי המשפט הצבאיים, הממוקמים בתוך בסיסי צבא, חסומה בפני הציבור הפלסטיני.

4. עוד הוסבר, כי פערי הכוח והחשש של מי שנעצר ושחרר שיתנכלו לו, כמו גם פערי השפה (המערכות פועלות בעברית בלבד, שעה שהמפקידים לרוב דוברים ערבית בלבד), מהווים חסם משמעותי נוסף. התוצאה היא שבמקרים רבים מאוד מפקידים אינם מקבלים את כספם בחזרה (אלא אם הם מיוצגים בידי עו"ד ישראלי), משום שעומדים בפניהם חסמים בלתי עבירים, והכספים מצטברים בקופתו של המשיב.

5. מחדלו של המשיב להשיב את הכספים לבעליהם בא לידי ביטוי בהחזקת סכום עתק של עשרות מיליוני שקלים השייכים למפקידים פלסטינים בידיו, בניגוד לדין; בהיעדר נוהל שינחה את הרשויות כיצד לתאם ולפעול במשותף כמתחייב לשם השבת הכספים; ובהתעשרות שלא כדין כתוצאה מהמשך החזקת סכומים אלה, שהמשיב סבור כי לא ניתן לאתר את מפקדיהם עוד – תחת עשיית שימוש בהם למטרה ראויה בהקשר הדברים.

ההליך ועמדת המשיב עד כה

6. תחילה, נקבע בהחלטת בית המשפט הנכבד, כי התגובה המקדמית לעתירה תוגש עד ליום 25.6.2023. ביום 6.2.2025, לאחר שורה ארוכה במיוחד של בקשות ארכה ודחיות, הוגשה תגובה מקדמית לעתירה, ובה הציג המשיב הנחיה חדשה, אשר צורפה לתגובה כנספח 1 (להלן: **הנוהל**). המסמך כונה "נוהל", אף על פי שהוראותיו כוללות בעיקר פרטים ליצירת קשר עבור המפקיד והוראות עבורו, ואינן כוללות הנחיה מחייבת לפעולה יזומה או לשינוי מערכתי כלשהו אצל הרשויות הנוגעות לעניין ובאשר לממשק ביניהן, וככלל מותיר את המצב הקיים על כנו, כפי שיתואר בהמשך הדברים.

7. במסגרת התגובה המקדמית נמסר עוד, כי בהמשך תנוסח הודעה למפקידים בעברית ובערבית, אשר תצורף לספח התשלום הנמסר למפקידים, ותפנה לכתובת הדואר האלקטרוני של קמ"ט אוצר במשיב. על פי הנתונים הכספיים שנכללו בתגובה המקדמית, כיום מצויים בידי המשיב כ- 35 מיליון שקלים, שחלקם הופקדו לפני שנים, כאשר לא ניתן להתחקות עוד אחר זהות המפקידים. מהנתונים עלה, כי הפער בין סכומי הערבות (וכן תשלומים דומים דוגמת פקדונות והפקדות על פי החלטת בית המשפט) המופקדים בקופת קמ"ט אוצר, לבין הסכומים המוחזרים למפקיד או המחולטים על פי החלטת בית המשפט, מוסיף להיות משמעותי מדי שנה בשנה (ראו פסקה 21 לתגובה המקדמית). במסגרת התגובה המקדמית המשיב לא טען, כי מאז הגשת העתירה חלה עלייה ביכולתו להשיב כספים לבעליהם, או כי מדיניותו כיום מונעת "אבדן" הערבויות, באופן שלא ניתן יהיה לאתר את מפקדיהם לעתיד לבוא.

8. ביום 17.2.2025 התקיים דיון בעתירה. העותרים עמדו על העובדה שהנוהל משמר למעשה את מצב הדברים הקיים: אינו מנחה את הרשויות באשר לחובה לפעול באופן מתואם להשבת הכספים, ואינו פותר את בעיית העדרן של החלטות בדבר השבת ערובה ואת היעדר הגישה

(הפיזית והלשונית) של המפקידים אל התביעה הצבאית, בתי המשפט הצבאיים והמשטרה. על כן, הוא אינו צפוי להוביל לשינוי המצב הנוכחי. במסגרת הנוהל החדש שקבע המשיב, הנטל מוטל כולו על המפקידים, שרבים מהם אינם מצליחים לקבל בחזרה את כספם, כפי שהיה עד למועד הגשת העתירה.

9. במהלך הדיון עמדו העותרים על הפער העצום בין הנהלים החלים בעניין השבת ערובה לחשודים ונאשמים בישראל – המבטיחים החזר כמעט אוטומטי ומיידי של כספים במועד שקובע החוק – לבין ההסדר שהציג המשיב בסמוך למועד הדיון. העותרים טענו, כי גם פער זה מצביע על אי סבירותו של ההסדר.

10. בסיום הדיון הוחלט, כי אופן יישום הנוהל החדש ייבדק למשך מספר חודשים, על מנת לבחון את יעילותו ואת המידה שביכולתו לצמצם את העוול המתמשך הנגרם למפקידים בהיעדר כל הסדר השבה. בהחלטת בית המשפט בתום הדיון נקבע, כי המשיב יגיש הודעה מעדכנת בעניין ביום 11.10.2025.

11. לאחר שורה נוספת של בקשות ארכה ודחיות, הוגשה לבסוף ההודעה המעדכנת ביום 2.12.2025. המשיב עדכן, כי פרסם את הנוהל באתר המנהל האזרחי, וכי לספח התשלום הנמסר למפקידים צורפה הודעה בעברית ובערבית באשר לדרכי ההשבה האפשריות.

12. בהודעה צוין עוד, כי במהלך התקופה שבין כניסת הנוהל לתוקף ועד ליום 22.10.2025, מערכת בתי המשפט הצבאיים מסרה למשיב 13 החלטות על סגירת הליכים המזכות בהחזר ערובה, ואילו המשטרה מסרה למשיב 45 החלטות כאמור, וזאת ביחס לתקופה של כעשרה חודשים.

13. המשיב מדגיש, כי בכמה מקרים נקודתיים נערכה פנייה יזומה למפקיד, על מנת לידעו שיוכל לקבל את כספו – אך כי פעולה זו אינה מעוגנת בנהל ואינה מתחייבת ממנו. מכאן ניתן להסיק, כי המשיב לא ינקוט פעולה זו אלא במקרים נדירים, אם בכלל. בדומה לכך, כפי שניתן להבין מלשון הנוהל העמומה ומהמספר הזעום של החלטות שהועברו למשיב במהלך כעשרה חודשים, בתי המשפט הצבאיים והמשטרה מקבלים ומעבירים החלטות בעניין השבת ערובה למפקידים באופן ספורדי כיוון שאין בעניין הוראה אחידה ומחייבת.

14. כאמור במפורש בהודעה המעדכנת, הוראות הנוהל לא נועדו להחליף את פנייתו היזומה של המפקיד עצמו לגופי התביעה, למשטרה או לבית המשפט הצבאי בדרישה לקבל החלטה בעניין החזר הערובה, ולאחר מכן – את הפנייה למשיב בצירוף החלטה זו, אישור על ההפקדה ומסמכים נוספים. האחריות המלאה לכל אלה נותרת על כתפיו של המפקיד. **הנוהל אף אינו כולל כל הוראה לעניין הוספת ריבית לסכום ההחזר**, ככל שהכסף מוחזר באיחור של חודשים או אף שנים.

15. בנוסף לכך, ההודעה למפקיד, אשר צורפה כנספח מש/2 להודעה המעדכנת, אינה מסבירה למפקיד דבר לעניין האופן שבו ביכולתו להשיג החלטה על שחרור הערובה בעניינו, ומציינת רק כי עליו לפנות בצירוף החלטה כזו למשיב.

16. לעניין טיוב מנגנוני השבת הכספים למפקידים פלסטינים לנוכח מחדלי העבר, **המשיב מעדכן כי למעשה המצב הורע, וכי יש לצפות להרעה נוספת, בעקבות החלפת המערכת הממוחשבת במערכת אשר כלל אינה מביאה בחשבון את הצורך בהשבת הכספים למפקידים**, וזאת בניגוד

ללקחים שניתן היה לצפות שיופקו. על פי ההודעה המעדכנת, המערכת הממוחשבת המופעלת בבתי המשפט הצבאיים הוחלפה במערכת "אבני צדק" המבוססת על מערכת "נט משפט", הקיימת במערכת בתי המשפט בישראל. החלפה זו נעשתה בלי לכלול במערכת רכיבי חשבות וכספים (הקיימים במערכת הישראלית) באופן שיאפשר מעקב וייעול השבת הכספים למפקידים הזכאים לכך. ההפך הוא הנכון: על פי האמור בהודעה המעדכנת, כעת אין לגורמי קמ"ט אוצר עוד אפשרות להצליב ולאתר נתונים של מפקידים. כלומר, גם ככל שנערכת פנייה או ככל שמועברת למשיב החלטה על השבת ערובה, הליך ההשבה ידרוש עבודה ידנית מרובה (בלי שנכתב שהוקצו לשם כך תקנים נוספים), והדבר אף צפוי להעלות את שיעור הסיבוכים וטעויות האנוש.

17. כלומר, צפויה הרעה ביכולת ובגישה להחזר כספים המגיעים למפקידים, גם כאשר האחרונים פונים באופן אקטיבי בבקשה לכך, והדבר עשוי להיות בלתי אפשרי ככל שאין בידיהם את כלל המסמכים והנתונים בשל אבדן, חלוף הזמן או חוסר ידע (מספר הליך, קבלה עבור הפקדה, החלטה על השבת ערובה, וכיו"ב).

18. לעניין הסעד הרביעי שהתבקש בעתירה – כי עשרות מיליוני השקלים המוחזקים בקופת המשיב זה שנים יופקדו בקרן שתשמש לטובת האוכלוסייה המוגנת – המשיב אינו מעדכן בדבר, אלא אך חוזר על אותם דברים שנכתבו בתגובה המקדמית לפני חודשים רבים, וטוען כי **מתקיימים דיונים בעניין, וכי חרף חלוף שנים מאז הפניות אליו בנושא זה, לא בשלה העת להכריע בסוגיה**. המשיב אינו מפרט לגופו של עניין: אלו חלופות נשקלו, מהם הטעמים העומדים ביסוד ההימנעות מהקצאת הכספים למטרה המבוקשת, וכיצד מתיישבת החלטתו עם האיסור על התעשרות שלא כדין.

הסדר החזרת הכספים נותר מפלה ובלתי סביר

19. כמתואר בעתירה וכמובא בתצהירים ובתכתובות שצורפו אליה, מחדליו וכשלו של המשיב בניהול כספי הערובה והפקדות אחרות הם ארוכי שנים. ביקורת רבה נמתחה על התנהלות המשיב בהקשרים אלה (ראו פסקאות 12-27 לעתירה), באופן שלא הוביל לכל שינוי. בעקבות הגשת העתירה, המשיב הכיר בעצם החובה לעגן את ההסדרים הרלוונטיים בנוהל, ולפרסם את ההוראות הנדרשות לידיעת המפקידים, ועל כך יש לברך. אלא שההסדרים שנקבעו מתירים לרשויות המעורבות בגבייה ובהחזקה של הכספים להוסיף ולהתנהל ללא הוראות ברורות וללא תיעוד – כאילו דובר בכספי ועדת קישוט בבית ספר יסודי, ולא במיליוני שקלים שהמשיב מחויב להשיב בסופו של יום על פי דין, לתושבים מוגנים להם הוא חב חובת הגינות. הסדרים אלה מוסיפים להיות מכבידים, בלתי נגישים ומפלים באופן בלתי סביר, כפי שנראה בהמשך הדברים.

20. בחלוף כשנתיים וחצי ממועד הגשת העתירה, המשיב אינו מצביע על כל ייעול או התקדמות. נוהל אמנם פורסם – אך אותו נוהל אינו אלא תמונת מצב של המצב הקיים. נעמוד על הדברים שהובאו גם במסגרת העתירה:

ראשית, נקודת המוצא העובדתית המוכרת היטב למשיב, ושאליה התייחס גם בית המשפט הנכבד בדיון שהתקיים בפניו, היא כי במרבית המקרים אין בנמצא החלטה פוזיטיבית כתובה של התביעה הצבאית או של בתי המשפט הצבאיים, לעניין השבת ערובה. החלטות בתי המשפט הצבאיים על סגירת הליכים ותיקים שותקות, במרבית המקרים, באשר להיבט זה. החלטות

התביעה הצבאית שלא להגיש כתב אישום, או החלטת המשטרה לא לשוב ולזמן אדם שנעצר ושוחרר לחקירה, גם הן אינן מעוגנות תמיד במסמך כתוב.

שנית, תושבי הגדה המערבית אינם מתמצאים בדין ובמבנה המנהלי של מערכת התביעה ובתי המשפט הצבאיים. אם אינם מיוצגים, לרוב, הם אינם יכולים לדעת איזה מהגופים קיבל או ראוי שיקבל את ההחלטה להשבת כספים שהופקדו על ידם. כך, למשל, גם אם התקיים בעניינם דיון בהליכי המעצר בבית המשפט הצבאי – אפשר שההחלטה התקבלה על ידי התביעה הצבאית, שבחרה שלא להגיש כתב אישום, על ידי המשטרה שסגרה את תיק החקירה או על ידי בית המשפט, בהיעדרם.

שלישית, הגורמים השונים שאליהם מופנים המפקדים, ואף כתובת הדואר האלקטרוני ומספר הטלפון של קמ"ט אוצר עצמו, אינם מספקים מענה בשפה הערבית, למיטב ידיעת העותרים. כך היה במועד הגשת העתירה, וחזקה על המשיב שהיה מציין זאת אילו חל שינוי בעניין.

רביעית, בהיעדר מערכת תיעוד ממוחשבת ומערך תזכורות המתייחס למועדים להשבת הערובה במקרה של מחדל (לא הוגש כתב אישום, המפקיד לא זומן לחקירה נוספת וכיו"ב) – לא ניתן לצפות מהמשטרה, התביעה ומערכת בתי המשפט הצבאיים, הנתונים כמובן לעומס רב ולמחסור בכוח אדם, להנפיק החלטות להשבת כספים במועד, ולהעבירן לידי המשיב.

21. הנוהל אמנם מציין, כי המשטרה ומזכירות בית המשפט **אחראיות** להעביר החלטות לעניין השבת כספים, ככל שאלה מתקבלות, ישירות למשיב, אך הדבר אינו מעוגן בנהליהן הפנימיים של המשטרה ומערכת התביעה והמשפט הצבאית. **נוהל המשיב בפירוש אינו כולל הוראה מחייבת המופנית לרשויות אלה** (דוגמת: "התביעה הצבאית תעביר כל החלטה" וכו'), מתוך הכרה בכך שההחלטות לא יועברו במקרים רבים.

22. הנוהל מוסיף וקובע, כי המפקיד עצמו מחויב לפנות בכתב במייל, בעברית, למזכירות התביעה הצבאית, ולמשטרה, ולבקש החלטה על השבת הכסף, או להגיש "בדרכים המקובלות" (כיצד הדבר נעשה ללא עורך דין?) בקשה לבית המשפט הצבאי ולבקש החלטה שיפוטית מתאימה, ורק לאחר מכן לפנות לקמ"ט אוצר בדרישה להחזר.

23. כפי שמתרחש במקרים רבים שאף תוארו בעתירה – הפקידים ברשויות השונות ימסרו למפקיד **כי לא קיימת** החלטה להשבת ערובה בעניינו, וישלחו אותו לרשות הבאה ובחזרה למשיב, וחוזר חלילה.

24. למותר לציין, סיכוייו של מפקיד שאינו מיוצג להצליח בכך קלושים, בשל החסמים שעליהם עמדנו לעיל. לרוב, המפקיד מתייאש מהסחבת וההכבדה ואינו מצליח לקבל את כספו.

25. כך בדיוק היה מצב הדברים ערב הגשת העתירה וכך הגענו להתטברת סכום אדיר בקופת המשיב. המפקיד מיטלטל ונשלח על ידי המשיב מרשות אחת לשנייה, במקום שהרשויות יעבירו את המידע ביניהן. הוא נדרש לכפות על הרשויות ליתן החלטה בעניינו, על אף פערי הכוחות המוטלים לרעתו. המפקיד אינו יכול לתקשר עם הרשויות, ככל שאינו מיוצג, בשל חסם השפה ואינו יכול להגיע אליהן באופן פיזי. אם כן, הנוהל שפרסם המשיב אינו משפר באמת את מצבם של מפקדי ערובה הזכאים להחזר כהוא זה, להוציא ציון כתובות הדואר האלקטרוני של הגורמים השונים.

26. מה נדרש על מנת שיתקיים הליך נגיש, הוגן ושוויוני להשבת כספיהם של מפקידים? נקודת הייחוס להשוואה הם נהלי מערכת בתי המשפט העוסקים בהשבת ערבויות והפקדות לאזרחי ותושבי ישראל. השבת כספים והפקדות לבעלי דין, חשודים ונאשמים, מוסדרת במספר נהלים מפורטים ומותאמי הקשר, שכולם צורפו כאמור לתגובה המקדמית מטעם המשיב וסומנו מש/3 ו-מש/4: נוהל מערכת בתי המשפט מס' 06/20 שכותרתו "ערבויות ותנאי שחרור בתיקי מעצר" ונספח ג' לנוהל זה (להלן: **נוהל ערבויות**); הוראת עבודה של הנהלת מערכת בתי המשפט מס' 18-07-21 שכותרתה "טיפול ותיעוד בפקדונות במערכת בתי המשפט" (להלן: **נוהל פיקדונות**); הוראת מערכת בתי המשפט מס' 05/10 בעניין: "סגירת תיקים: החזרת ערבויות ופיקדונות בתיקים פליליים"; (להלן: **הוראה בעניין סגירת תיקים**); ונוהל החשבות של משטרת ישראל מס' 04.122.13 (להלן: **נוהל משטרת ישראל**).

27. הסדרים אלה כוללים פירוט רב באשר לאופן הפעולה היזום, האחיד והמחייב את המזכירות והפקידות במערכת המשפט ובמשטרה, לשם השבת כספים שאין עוד עילה חוקית להחזקתם בידי המדינה. לשם הסדרת כלל התרחישים האפשריים בהקשר זה גובשו נהלים מפורטים, המחייבים תיעוד ומעקב אחר הפקדות מבראשית, שמירת פרטי המפקיד ופרטי חשבון הבנק שלו, קבלת ההחלטות על השבה והעברתן לגזברות, ובמידת הצורך מתן תזכורת לגורם השיפוט בעניין זה במועד הקבוע בחוק, ולבסוף העברת הכספים ליעד (לרבות במקרה שהמפקיד נפטר – השבת הכספים ליורשיו) – מבלי שהדבר יחייב השקעת משאבים מרובים או פעולה מסובכת מצד המפקיד.

28. בניגוד מוחלט לכל אלה, הנוהל שגיבש המשיב במענה לעתירה מופנה בעיקר, ובראש ובראשונה, למפקיד ולא לרשויות עצמן. במובן זה, ספק רב אם ניתן לכנותו נוהל, שכן נהלים של רשויות מינהליות נועדו להכווין את פעולת הרשות אל מול האזרח, באופן שיוודא יעילות, שקיפות, שוויון ואחידות (יצחק זמיר **הסמכות המינהלית** ה' 3733-3735 (2020)). הנוהל שבפנינו אינו משרת מטרות אלה. על פי האמור בו והמשתמע ממנו, התביעה הצבאית ובתי המשפט יכולים לקבל או לא לקבל החלטות להשבת כספים; באחריותם להעביר את ההחלטות – אך הם לא מחויבים לעשות כן, ואין חולק שגם אינם רואים עצמם מחויבים לעשות כן ואינם תמיד עושים כן. המשיב, מרצונו הטוב, יכול לפנות באופן יזום למפקיד – אך זאת לפנים משורת הדין, ולרוב הדבר אינו נעשה. המפקיד מצדו יכול לפנות לכתובות מייל שונות, שאינן ערוכות להשיב לו בשפתו. זהו אינו נוהל.

29. אם לא די בכך, השוואת הנוהל להסדרים המקבילים החלים בישראל מגלה אפליה והכבדה בירוקרטית בלתי סבירה, שתוצאתה הידועה מראש היא גזל של מיליוני שקלים שייוותרו בידי המשיב, וענישה כלכלית אסורה של חפים מפשע, כפועל יוצא של מעמדם כתושבים מוגנים. כפי שנקבע בפסיקת בית המשפט הנכבד, אין הצדקה להסדרים מפלים כלפי מוגנים פלסטינים בהליך הפלילי: "הגיעה העת להחיל במערכת בתי-המשפט הצבאיים הסדרים סטטוטוריים דומים לאלה הקבועים בחוק המעצרים בישראל, לשם הגנה על זכויות נאשמים; והכל בכפוף למאפיינים הייחודיים של האזור" (בג"ץ 10720/06 פריד נ' בית המשפט הצבאי לערעורים (8.2.2007); ראו גם: בג"ץ 4057/10 האגודה לזכויות האזרח נ' שר הביטחון (23.5.2013)).

30. בענייננו, המאפיינים הייחודיים של האזור משמעם קושי ניכר ליצור קשר עם רשויות הצבא, הגבלות תנועה שאינן מאפשרות, או מקשות מאוד, על גישה לתחנות משטרה ובסיסים צבאיים,

פערי שפה ופערים טכנולוגיים, חשש מפני עימות עם רשויות אלה שבידיהן סמכויות מרחיקות לכת, בפרט לנוכח מיעוט ההגנות שמקנה הדין החל בשטחים לתושבים מוגנים אל מול הרשויות. היותם של המפקידים תושבים מוגנים מחייבת הקפדה על זכויותיהם וקניינם, ללא אפליה, והקפדה על כללי ההליך והמשפט ההוגן בעניינם (סעיפים 68 ו-71 לאמנת ג'נבה הרביעית).

31. הלכה למעשה, מפקידי ערבויות פלסטינים, ולמצער אלה מהם שלא יכלו לעמוד בעלות של ייצוג משפטי לשם השבת ערובה או הפקדה אחרת (ייצוג שעלותו עשויה לעלות על סכום הכסף המגיע להם), נאלצו לאורך שנים לתרום מכיסם למשיב, או לרדוף אחרי רשויות שונות שאינן נגישות וזמינות עבורן, במסע התשה מפרך, שאינו סביר ופגיעתו במפקידים אינה מידתית.

32. המשיב שב וטוען, כי לא יוכל להסדיר את השבת הכספים למפקידים אלה: לתעד את ההפקדות, לקשר בין מספרי התיקים למספרי תעודות הזהות ולמספרי שוברי התשלום, אך ברור לכל בר דעת כי אין המדובר במשימה מורכבת או יקרה ביותר, אלא כזו שהמשיב מסרב להקצות עבורה את המשאבים הסבירים הנדרשים, ואף מסרב להקדיש לכך חלק ממיליוני השקלים שהצטברו בקופתו שלא כדין.

33. לחתימת פרק זה, ולשם הדגמת ההבדלים בין ההסדרים החלים בישראל לבין ההנחיה העמומה שנקבע בנוהל המשיב, מצורפת טבלה העורכת השוואה בין מקצת ההסדרים הקבועים בנהלי המשטרה ומערכת בתי המשפט בישראל שנזכרו לעיל, לבין נוהל המשיב שגובש בענייננו. הטבלה מצ"ב ומסומנת א'.

סירוב המשיב להתייחס לשימוש בכספים שהצטברו

34. לעניין השימוש בכספים שהצטברו שלא כדין בקופת המשיב בהיעדר מנגנון השבה, יבקשו העותרים להזכיר, כי סוגיה זו תלויה ועומדת בפני המשיב מאז פנו אליו העותרים לשם מיצוי הליכים, קרי לכל הפחות מאז יום 16.8.2022, **לפני למעלה משלוש שנים**. על המשיב לקבוע מה ייעשה בהם, ועליו לעשות שימוש בסמכות זו תוך פרק זמן סביר. הימנעותו מהפעלת הסמכות, בדומה להפעלתה, נתונה לביקורת שיפוטית. בנסיבות העניין המשיב אף לא הציג ראשית טיעון או ראיה לטעמים שיצדיקו הימנעות משימוש בסמכותו (השוו לעניין זה: בג"ץ 3094/93 **התנועה לאיכות השלטון נ' ממשלת ישראל**, עמ' 420-422 לפסק הדין (8.9.1993); בג"ץ 1105/06 **קו לעובד נ' שר הרווחה** (22.6.2014); יצחק זמיר **הסמכות המינהלית** א' 323-322 (2010)).

35. המשיב עצמו טען, במסגרת התגובה המקדמית, כי אין היתכנות להשבת הכספים לבעליהם, משחלפו שנים רבות מאז מועד ההפקדה, ומשום שאין בנמצא כל תיעוד של פרטיהם. ולמרות זאת, ואף על פי שמחדל המשיב בעניין זה מנוגד לעקרון שלטון החוק, לאיסור על התעשרות שלא כדין ולעקרונות הסבירות וההגינות המחייבים את המשיב, ככל רשויות המדינה, הוא אינו מציע דבר. העובדה שמדובר בכספיהם של מי שאינם אזרחים אלא נתונים למשטר צבאי ארוך טווח, אינה הופכת את העוול לקל ערך. ההפך הוא הנכון: לנוכח פערי הכוחות, מדובר בניצול לרעה של מעמדם של המפקידים, והקושי הרב בפנייה לבתי המשפט הישראליים בבקשה לסעד.

36. לנוכח כל האמור, בית המשפט הנכבד מתבקש ליתן צו על תנאי ביחס לשני אלה, שלא מצאו את פתרונם, ולהורות למשיב ליתן טעם, מדוע לא יפעל כמפורט בסעד הראשון שהתבקש בעתירה, ויסדיר בנוהל הליך להשבה **אקטיבית** של כספי הערובה והפיקדונות למפקידים, תוך הבטחת

תיעוד ההפקדות במערכת מתאימה, ומתן מענה בערבית לפונים בעניין השבת הערבות לכתובות הדואר האלקטרוני שהוזכרו בנוהל; ומדוע לא יפעל כמפורט בסעד הרביעי לעתירה, ויקים קרן לרווחת האוכלוסיה הפלסטינית, שאליה יועברו הכספים המוחזקים בידיו שלא כדין.

28 בדצמבר 2025

רעות שאער, עו"ד

ב"כ העותרים